

MONIKA GWÓŹDŹ

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

PRAWO KANONICZNE W „ŚLĄSKICH STUDIACH HISTORYCZNO-TEOLOGICZNYCH”

Wstęp

Świętując swoje 50-lecie „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, ukazujące się nieprzerwanie od 1968 roku, gromadzą na swoich kartach prace z zakresu historii, teologii i związanych z nimi dyscyplin, wśród których znajduje się prawo kanoniczne. Jemu będzie poświęcone zaproponowane opracowanie, które zostanie podzielone na trzy części. W pierwszej – omówione będą wydarzenia z historii Kościoła, które zachęciły kanonistów do tematycznych publikacji. W drugiej części akcent zostanie położony na przybliżenie zagadnień cieszących się największym zainteresowaniem kanonistów, a w ostatniej – opisane będą sylwetki wybranych kanonistów, których dzieła, publikowane w „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych”, do dzisiaj cieszą się wielkim zainteresowaniem i uznaniem. Przedstawione wyniki będą efektem analizy artykułów ogłaszanych w świętującym swój jubileusz czasopiśmie.

1. Wydarzenia

1 stycznia 1972 biskup Herbert Bednorz zapowiedział zwołanie I Synodu Diecezji Katowickiej. Zgodnie z założeniem biskupa katowickiego, wyrażonym w liście pasterskim z dnia 13 września 1972 roku, synod miał mieć charakter pastoralny, a jego główny akcent miał być położony na odnowienie życia chrześcijańskiego, a nie na kodyfikację prawa partykularnego¹. Na stronach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” zainteresowanie synodem oraz poruszonymi na nim zagadnieniami widoczne jest od momentu jego powołania. Synodowi i jego uchwałom w latach 1972–1982 poświęcono sporo artykułów, których autorami byli, między innymi: Adam Szafrąński², Czesław Podleski³, Romuald Rak⁴ oraz Tadeusz Pietrzyk⁵, a także kanoniści. Do zagadnień prawnokanonicznych

¹ I Synod Diecezji Katowickiej, http://www.encyklo.pl/index.php?title=I_Synod_Diecezji_Katowickiej [dostęp: 14.10.2017].

² A.L. Szafrąński, *Uchwały I Synodu Katowickiego w świetle teologii pastoralnej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” [dalej: SSHT] 14 (1981), s. 13-26.

³ C. Podleski, *Model prezbitera diecezjalnego według I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 14 (1981), s. 43-59.

⁴ R. Rak, *Śpiew i muzyka w uchwałach Synodu katowickiego*, SSHT 14 (1981), s. 79-88.

⁵ T. Pietrzyk, *Katechumenat przedmałżeński w świetle uchwał I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 15 (1982), s. 23-30.

nawiązywali ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański w latach 1972–1975⁶, ks. dr Stanisław Bista w 1973 roku⁷ oraz ks. biskup Walenty Wójcik w 1981 roku⁸.

Po zwołaniu I Synodu Diecezji Katowickiej ksiądz profesor Sobański zwrócił uwagę czytelników na miejsce i rolę Kościoła lokalnego w Kościele powszechnym. Jak sam zaznaczył w artykule o takim samym tytule, jego opracowanie stanowią rozwiązania wprowadzające (prelegomene) do synodu diecezjalnego. Wymieniony kanonista tłumaczył, że częścią jednego, świętego, katolickiego i apostołskiego Kościoła Chrystusowego jest Kościół partykularny, powierzony pasterskiej pieczy biskupa oraz kapłanów, którzy z nim współpracują, a tym samym „w Kościele lokalnym realizuje się Kościół powszechny, nabiera w nim konkretnego kształtu”⁹. W nim realizowane jest posłannictwo słowa i sakramentu, bo „Kościół lokalny jest widzialną postacią, w jakiej pojawia się Kościół powszechny. W Kościele lokalnym istnieje Kościół powszechny. Znaczy to, że treściowo, w odniesieniu do podstawowego posłannictwa Kościoła, Kościół powszechny nie obejmuje więcej niż to, co dokonuje się w Kościele lokalnym (...) Kościół powszechny to nie abstrakcyjna idea, lecz konkret istniejący w Kościołach lokalnych”¹⁰. Jak dalej, powołując się na dokumenty Soboru Watykańskiego II, u progu rozpoczynającego się synodu przypominał wymieniony autor, Kościół lokalny obciążony jest poważną odpowiedzialnością, bo nic z tego, co realizowane jest lokalnie, lokalnym nie zostaje. Wszystko, co dzieje się w Kościele lokalnym, musi dokonywać się we wspólnocie z Kościołem powszechnym, a jedną z takich inicjatyw jest właśnie synod diecezjalny, będący środkiem odnowy religijnego życia¹¹. Kolejne artykuły tego samego autora, chociaż wprost nie odwołują się do synodu, wydaje się, że są nim inspirowane. W 1974 roku razem z księdzem Alojzym Drozdem ks. Sobański przybliżył źródła poznania katowickiego prawa diecezjalnego w poszczególnych historycznych momentach, ponieważ do tego czasu Diecezja Katowicka nie miała zbioru diecezjalnego prawa partykularnego. Wymienieni autorzy opisali źródła poznania prawa diecezjalnego, zaznaczając, że należą do nich zarówno źródła drukowane, jak i wydawane „w organach zastępczych, powielanych lub pisanych na maszynie”¹². Jego charakterystyczne cechy, które dotyczą formy i treści, ksiądz profesor Sobański opisał rok później w kolejnym artykule, zatytułowanym *Cechy charakterystyczne katowickiego prawa diecezjalnego*¹³.

⁶ R. Sobański, *Miejsce i rola Kościoła lokalnego w Kościele powszechnym*, SSHT 5 (1972), s. 255-261; A. Drozd, R. Sobański, *Źródła poznania katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 7 (1974), s. 25-28; R. Sobański, *Prawo partykularne diecezji katowickiej: 1922-1971*, SSHT 7 (1974), s. 29-142; tenże, *Cechy charakterystyczne katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 8 (1975), s. 167-180.

⁷ S. Bista, *Synod pastoralny niebezpieczeństwo dewiacji czy przejaw dojrzałej samoświadomości Kościoła? Refleksje na marginesie I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 6 (1973), s. 171-183.

⁸ W. Wójcik, *Zagadnienia prawnokanoniczne w tekstach I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 14 (1981), s. 27-42.

⁹ R. Sobański, *Miejsce i rola Kościoła lokalnego w Kościele powszechnym*, SSHT 5 (1972), s. 257.

¹⁰ Tamże, s. 257-258.

¹¹ Tamże, s. 260.

¹² A. Drozd, R. Sobański, *Źródła poznania katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 7 (1974), s. 26. Taka sytuacja miała miejsce na przykład, kiedy wydanie „Wiadomości Diecezjalnych” było niemożliwe, czyli między innymi w trzech pierwszych latach II wojny światowej – tamże.

¹³ R. Sobański, *Cechy charakterystyczne katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 8 (1975), s. 167-180.

W kontekście I Synodu Diecezji Katowickiej przywołać należy również artykuł autorstwa biskupa Walentego Wójcika na temat zagadnień prawnokanonicznych w tekstach synodalnych¹⁴. Autor przypomniał w nim, że zarówno w świetle norm kodeksu z 1917 roku, jak i przygotowywanego nowego kodeksu, „kształt synodu diecezjalnego pozostawiony jest w szczegółach inicjatywie biskupa”¹⁵, dlatego to on, w zależności od potrzeb, wybiera konkretny model synodu, a następnie poleca prowadzenie studiów i pracę nad schematami w wyznaczonym kierunku¹⁶. I Synod Diecezji Katowickiej – „choć zajął się w przeważającej części swych tekstów duszpasterstwem, nawiązał jednak wielokrotnie do prawodawstwa partykularnego. Podał nowe normy”¹⁷. Autor potwierdził, że dokumenty synodalne nie przywołują treści kanonów, ponieważ prawodawca partykularny konkretyzował problemy i unikał abstrakcyjnych norm¹⁸. Zdaniem autora synod położył nacisk na „stworzenie i rozbudowywanie struktur o charakterze duszpasterskim”¹⁹, dlatego prawodawca w dokumentach odwołał się między innymi do życia i działalności prezbiterów: regulował ich udział w rekolekcjach, dniach skupienia oraz odbycie 4-letniego Studium Pastoralnego w Katowicach, a także stanowił „o gruntownej reformie zasad dotychczasowych egzaminów jurysdykcyjnych i proboszczowskich i o zgłaszaniu nowych inicjatyw w zakresie rozwijania formacji intelektualnej kapłanów”²⁰, dodatkowo zaś gwarantował duchownym prawo do jednego wolnego dnia w tygodniu oraz zalecał utrzymanie kontaktu z „duchownymi, którzy opuścili szeregi kapłańskie”²¹. Z samych wymienionych przykładów widać, że zakres poruszanych tematów jest szeroki. W swoim opracowaniu autor nie minął też omawianego w czasie synodu tematu obowiązków proboszcza, który w kościele parafialnym uobecnia biskupa²². Równie ważne stało się przybliżenie zagadnień prawnokanonicznych z zakresu prawa rzeczowego, a więc dotyczącego udzielania i przyjmowania sakramentów, a także zaangażowania świeckich w życie parafii²³.

Drugim ważnym wydarzeniem z życia Kościoła, które jednak zdecydowanie słabiej niż I Synod Diecezji Katowickiej odbiło się w treści artykułów publikowanych w „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych”, wydaje się przygotowanie i późniejsza promulgacja Kodeksu Prawa Kanonicznego w 1983 roku. W omawianym czasopiśmie publikowane były artykuły przybliżające charakter i postępy w pracy nad rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego. Już w 1970 roku ks. dr Stanisław Bista, skupiając się na zasadniczych problemach, związanych z odnową prawa kanonicznego w duchu uchwał Soboru Watykańskiego II²⁴, przybliżył historię pracy nad nowym układem systematycznym, który miał odzwierciedlać ducha i treść uchwał soborowych, a jednocześnie musiał być zgodny z naukowymi

¹⁴ W. Wójcik, *Zagadnienia prawnokanoniczne w tekstach I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 14 (1981), s. 27-42.

¹⁵ Tamże, s. 28.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże, s. 32.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże, s. 33.

²¹ Tamże. Rozszerzone poprzez postanowienia synodalne zostały też normy dotyczące kurii diecezjalnej: podkreślono wagę organów doradczych biskupa, którymi są rada kapłańska, kapituła katedralna, rada duszpasterska i konferencja księży dziekanów – tamże.

²² Tamże s. 35.

²³ Tamże, s. 36-42.

²⁴ S. Bista, *Z prac nad rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego*, SSHT 3 (1970), s. 288.

wymogami legislacji kościelnej²⁵. Autor opisywał też trudności, jakie pojawiały się w wyniku podjętej próby przygotowania ustaw zasadniczych, zawierających kościelne prawo konstytucyjne, czyli opracowania schematu kościelnego prawa fundamentalnego²⁶. Do dzisiaj opracowanie to stanowi cenny, polskojęzyczny opis historii prac nad obowiązującą ustawą.

Refleksjami na temat prawa fundamentalnego podzielił się też na łamach omawianego czasopisma książd profesor Sobański²⁷. W 1972 roku opublikował artykuł, w którym opisał genezę, przebieg prac kodyfikacyjnych oraz dyskusji nad schematem z 1969 roku. Już wtedy twierdził, że pewne trudności w przygotowaniu ustaw zasadniczych rodził fakt skupiania się na szczegółach, tak jakby prawo fundamentalne miało rozwiązać wszystkie problemy życia kościelnego. Zdaniem autora problem stanowiły starania o uwzględnienie przesłania i eklezjologii Soboru Watykańskiego II, które kończyły się przywołaniem tekstów soborowych bez nadania im formy prawnej. Autora niepokoiła metoda, którą stosowano, ponieważ – jak pisał – można odnieść wrażenie, że „dokumenty soborowe po prostu posiatkowano na kanony”²⁸. W tym kontekście książd profesor Sobański pytał, „czy działalność prawodawcza Kościoła ma polegać na tym, by dokumenty teologiczne podzielić na kanony lub paragrafy? Czy wystarczy po prostu dodać na początku kanonu: *ius est?*”²⁹. Za ponadczasowe można uznać przywołane wyżej, jak i inne uwagi książdza profesora Sobańskiego, dotyczące samej podstawy kościelnej działalności prawodawczej.

2. Zagadnienia

Wielość autorów i różnorodność podejmowanych przez nich tematów uniemożliwia wskazanie jednego przewodniego zagadnienia, którym kanoniści zajmowaliby się na łamach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”. Z uwagi jednak na zainteresowania autorów najczęściej publikujących swoje prace można wskazać dwa wątki, którymi są prawo kanoniczne małżeńskie oraz filozofia, hermeneutyka i metodologia prawa kanonicznego. Niedościgniony w wymienionym zakresie wkład miał bowiem książd profesor Sobański, który publikował artykuły między innymi o koncepcji kościelnego prawa publicznego (przedstawiając genezę tego prawa oraz kwestię jego nazewnictwa [późniejszego prawa konstytucyjnego, czyli fundamentalnego])³⁰, znaczeniu prawa fundamentalnego³¹, zbawczej funkcji prawa kościelnego³², źródłach poznania katowickiego prawa

²⁵ Tamże, s. 291.

²⁶ W połowie 1969 r. wydano pierwszy numer półrocznika „Communicationes”, który do 1983 r. był urzędowym organem Papieskiej Komisji do Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego (1969–1983), poprzez który wszyscy zainteresowani mieli mieć możliwość zapoznania się z etapem prac.

²⁷ R. Sobański, *Refleksje o kościelnym prawie fundamentalnym*, SSHT 5 (1972), s. 43-57.

²⁸ Tamże, s. 50-51.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tenże, *O nową koncepcję kościelnego prawa publicznego wewnętrznego*, SSHT 4 (1971), s. 143-159.

³¹ Tenże, *Refleksje o kościelnym prawie fundamentalnym*, SSHT 5 (1972), s. 43-57.

³² Tenże, *Zbawcza funkcja prawa kościelnego*, SSHT 6 (1973), s. 157-169.

diecezjalnego³³ i jego cechach charakterystycznych (czyli formie i treści)³⁴, o procesach prawotwórczych w Kościele³⁵, przedmiocie normy kanonicznej³⁶ oraz jej recepcji³⁷, relacji między wolnością a prawem³⁸ i prawie moralnym a procesach prawotwórczych³⁹, w którym to artykule autor, jak sam napisał, swój zamysł sprowadzał do „odczytania encykliki *Evangelium vitae* w kontekście procesów prawotwórczych demokratycznego państwa”⁴⁰.

Warte specjalnego wspomnienia są też ostatnie prace księdza profesora Sobańskiego publikowane w omawianym czasopiśmie, który pod koniec swojej działalności naukowej, a także pod koniec życia pisał o kanonicznym obowiązku starania się o świętość⁴¹ oraz o obrazie chrześcijanina⁴², czyli człowieka, który dla drugiego jest bratem. Mimo upływu lat artykuły są stale aktualne, gdyż przypominają o tak podstawowych obowiązkach, jak myślenie o drugim jako o bliźnim, to jest bliskim, do którego należy się odpowiednio i z godnością zwracać⁴³. W ostatnich latach ksiądz profesor Sobański pytał też, czy prawo kościelne jest dziwne⁴⁴, a także o to, czym ono różni się od prawa cywilnego? Poświęcony tym zagadnieniom artykuł w części ma charakter pamiętnika, w którym autor wspominał, jak wcześniej zastanawiał się, czy znając jedno z nich, dałoby się wykładać drugie, gdyby zmieniło się pojęcie? W artykule opisującym sens pracy kanonisty stwierdził, że

³³ A. Drozd, R. Sobański, *Źródła poznania katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 7 (1974), s. 25-28.

³⁴ R. Sobański, *Cechy charakterystyczne katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 8 (1975), s. 167-180; tenże, *Diecezja a wymagania nowego Kodeksu. Uwagi o prawodawstwie (archi)diecezji katowickiej 1983-1993*, SSHT 27-28 (1994-1995), s. 25-46.

³⁵ Tenże, *O procesach prawotwórczych w Kościele*, SSHT 19-20 (1986-1987), s. 93-102.

³⁶ Tenże, *Przedmiot normy kanonicznej*, SSHT 21 (1988), s. 19-30.

³⁷ Tenże, *Recepcja normy kanonicznej*, SSHT 23-24 (1990-1991), s. 77-85.

³⁸ Tenże, *Wolność a prawo*, SSHT 29 (1996), s. 129-141.

³⁹ Tenże, *Prawo moralne a procesy prawotwórcze demokratycznego państwa prawnego*, SSHT 29 (1996), s. 256-266.

⁴⁰ Tamże, s. 256. Punktem wyjścia stało się zdanie: „gdy prawo cywilne dopuszcza przerywanie ciąży i eutanazję, już przez ten sam fakt przestaje być prawdziwym prawem, moralnie obowiązującym” – tamże.

⁴¹ R. Sobański, *Kanoniczny obowiązek starania się o prowadzenie życia świętego*, SSHT 36.1 (2003), s. 88-100. Celem człowieka jest świętość. W swoim artykule ksiądz profesor Sobański stwierdził, że „zagadnienie to obrosło w nader obfitą literaturę, nawiązującą do stwierdzenia Iwona z Chartres, że wszelkie instytucje prawa kościelnego mają służyć zbawieniu dusz. Prawo kościelne służy jednak zbawieniu nie tylko jako celowi transcendentnemu, lecz zbawieniu realizowanemu – jako znak przyszłości – w rzeczywistości społecznej Kościoła. Zbawienie jako cel prawa kanonicznego to nic innego niż budowanie wspólnoty kościelnej, wszak Kościół jest «sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrzznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego»” – tamże, s. 98. Zob. Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (die XXI mensis Novembris anno MCMLXIV), „Acta Apostolicae Sedis” 57 (1965), s. 5-75; tekst łacińsko-polski: Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Paris 1967, n. 1, s. 77. Prawo kanoniczne, a szczególnie omawiany przez autora kan. 210 Kodeksu Prawa Kanonicznego, wymaga od wiernych stałej postawy, stojącej u podstaw przestrzegania norm prawa kościelnego – R. Sobański, *Kanoniczny obowiązek starania się o prowadzenie życia świętego*, SSHT 36,1 (2003), s. 100.

⁴² Tenże, „*Nie wstydz się nazywać ich braćmi swymi*” (*Hbr 2,11*). *Chrześcijanina obraz człowieka*, SSHT 37,1 (2004), s. 168-173.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ R. Sobański, *Czy prawo kościelne jest dziwne?*, SSHT 35,2 (2002), s. 426-431.

właśnie prawo kanoniczne zajmujące się ludzkimi sprawami, będąc prawem kościelnym, postrzega je w horyzoncie wiary Kościoła, a tym samym „prawo kościelne, które – wedle swego własnego przekonania – jest w istotnej części konkretyzacją prawa Bożego, powinno prawu tego świata mieć coś do powiedzenia – nie deklaratywnie czy zgola postulatywne, lecz swymi normami czy instytucjami, np. jako paradygmat praw człowieka”⁴⁵, a to prowadzi do wniosku, że prawo kanoniczne musi charakteryzować się obecnością „w świecie prawa nie bierną czy dostosowującą się, lecz aktywną przy zachowaniu własnej specyfiki”⁴⁶.

Drugim, często podejmowanym wątkiem jest małżeństwo, któremu kanoniści poświęcili ponad dwadzieścia artykułów. Zagadnienia znajdujące swoje źródło w kanonicznym prawie małżeńskim najczęściej analizowane i pogłębiane były przez ks. dr. hab. prof. UŚ Andrzeja Pastwę. Wymieniony autor ma w swoim dorobku opracowanie na stronach omawianego czasopisma takich zagadnień, jak personalistyczna wizja małżeństwa⁴⁷, wybrane wady zgody małżeńskiej⁴⁸, a także znaczenie i rola adwokata oraz obrońcy węzła w kanonicznym procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa⁴⁹. Ostatni z dotychczas publikowanych w „Śląskich Studiach...” artykułów wspomniany autor poświęcił ważnemu zagadnieniu nierozzerwalności małżeństwa, czyli przymiotowi, na który Benedykt XVI kład nacisk w czasie wygłaszania aż pięciu alokucji rojalnych (w latach 2006–2010)⁵⁰. Nierozzerwalność małżeństwa autor analizuje w optyce prawnej antropologii małżeństwa. O potrzebie takiego ujęcia mówił Benedykt XVI w 2007 roku, kiedy przypominał, że nierozzerwalność nie jest efektem wziętego na siebie zobowiązania, ale wpisana jest w naturę więzi stworzonej przez Boga, którą jest małżeństwo⁵¹, a przecież „odwołanie do naturalnego wymiaru (...) męskości i kobiecości ma decydujące znaczenie dla zrozumienia istoty małżeństwa”⁵². W cieszącym się uznaniem, wymienionym wcześniej artykule o personalistycznej strukturze małżeństwa kanonicznego w nauczaniu papieża Jana Pawła II⁵³, autor przypominał, że „małżeństwo (i rodzinę) zawsze rozumiano jako pierwszy i podstawowy wyraz społecznej natury człowieka”⁵⁴, jednak „zasługą Jana Pawła II jest ukazanie owej prawdy w perspektywie *par excellence* personalistycznej.

⁴⁵ Tamże, s. 430.

⁴⁶ Tamże, s. 429.

⁴⁷ A. Pastwa, *Personalistyczna struktura małżeństwa kanonicznego w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, SSHT 34 (2001), s. 184-193; tenże, „*Consortium totius vitae*” (kan. 1055 § 1). *Terminologiczna recepcja nauki Soboru Watykańskiego II o małżeństwie*, SSHT 38,2 (2005), s. 354-366; tenże, *Autorskie projekty reformy kan. 1086 § 2 (CIC 1917): zmiana paradygmatu: odwrót od formuł kontraktualistycznych ku ujęciom personalistycznym*, SSHT 42,2 (2009), s. 182-194.

⁴⁸ Tenże, *Podstępne wprowadzenie w błąd jako wada zgody małżeńskiej w kodeksie Jana Pawła II*, SSHT 23-24 (1990-1991), s. 87-98.

⁴⁹ Tenże, *Officium „Proponendi et exponendi omnia” (kan. 1432) in favorem veritatis: znaczenie animadversiones obrońcy węzła w procesie o nieważność małżeństwa*, SSHT 40,2 (2007), s. 328-338; tenże, *Prawo do obrony i swobodnego dostępu do adwokata: Systemowe gwarancje realizacji praw podmiotowych stron w procesie De nullitate matrimonii*, SSHT 41,1 (2008), s. 46-62.

⁵⁰ Tenże, *Indissolubilitas... quae ratione sacramenti peculiarem obtinet firmitatem (kan. 1056): uwagi o relacji nierozzerwalność-sakrament małżeństwa*, SSHT 44,2 (2011), s. 590.

⁵¹ Tamże, s. 592.

⁵² Tamże, s. 593.

⁵³ A. Pastwa, *Personalistyczna struktura małżeństwa kanonicznego w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, SSHT 34 (2001), s. 184-193.

⁵⁴ Tamże, s. 193.

W papieskim wykładzie, sięgającym teologiczno-antropologicznej głębi, uwydatnione zostało to, co istotne dla tej najmniejszej i zarazem najbardziej pierwotnej z ludzkich wspólnot. Małżeństwo jawi się jako społeczność osób (mężczyzny i kobiety), dla których właściwym sposobem bytowania jest komunია: *communio personarum*⁵⁵. Wymienione zagadnienia cieszą się stałym zainteresowaniem kanonistów, a przywołane w tym kontekście nauczanie Jana Pawła II sprawia, że teologiczne podstawy o naturze, przymiotach i celach małżeństwa kanonicznego mogą być rozpatrywane w nowym świetle⁵⁶.

3. Autorzy

Wśród autorów tekstów publikowanych na łamach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” znajdują się tak znaczący kanoniści, jak wielokrotnie wspomniany ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański oraz ks. dr Stanisław Bista⁵⁷, ks. kard. Zenon Grocholewski, ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski, ks. prof. dr hab. Grzegorz Leszczyński, ks. prof. dr hab. Henryk Misztal, ks. prof. dr hab. Marian Pastuszko, bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek i o. prof. dr hab. Bronisław Wananty Zubert.

Z grona licznych, także w tej chwili niewymienionych kanonistów, na szczególne wyróżnienie zasługuje wskazany jako pierwszy ksiądz profesor Remigiusz Sobański, w latach 1968–1975 redaktor naczelny świętującego swoje 50-lecie czasopisma. Ksiądz profesor Sobański był autorem prawie 25% wszystkich publikowanych przez kanonistów prac naukowych w wymienionym periodyku. Godne zauważenia było też zaangażowanie innych kanonistów w 2001 roku, kiedy ksiądz profesor Sobański obchodził 40-lecie pracy naukowej. Z tej bowiem okazji tacy kanoniści, jak między innymi ks. kard. Zenon Grocholewski, ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski, ks. dr Marek Górka, ks. prof. dr hab. Zbigniew Janczewski, ks. kan. Józef Kużaj, ks. prof. dr hab. Henryk Misztal, ks. prof. dr hab. Marian Pastuszko, ks. dr hab. prof. US Andrzej Pastwa, bp prof. dr hab. Tadeusz Pieronek, ks. dr hab. prof. UKSW Piotr Ryguła, o. prof. dr hab. Bronisław Wananty Zubert i inni poprzez publikację swoich prac uczcili jubileusz wybitnego kanonisty. Zaangażowanie księdza profesora Sobańskiego, ilość publikowanych przez niego artykułów i ich wartość merytoryczna sprawiają, że on jako ich autor, sam będący wręcz postacią symboliczną polskiej kanonistyki i jednym z najwybitniejszych kanonistów na świecie, zapisał się także w historii tego czasopisma w sposób wyraźny.

Zakończenie

Zgodnie z zapowiedzą w pierwszej części opracowania uwaga została skupiona na najważniejszych historycznych wydarzeniach wprost wpływających na wybór analizowanych przez kanonistów zagadnień, którymi to wydarzeniami były I Synod Diecezji Katowickiej oraz przygotowanie i promulgacja nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego. W drugiej części przybliżone zostały najczęściej podejmowane tematy, które można ująć w ramy filozofii, hermeneutyki i metodologii prawa kanonicznego oraz prawa kanonicznego małżeńskiego. W ostatniej części

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Współredaktor w latach 1970–1975.

wymienieni zostali znaczący kanoniści publikujący na łamach omawianego czasopisma, z grona których w szczególności wyróżniono ks. prof. dr. hab. Remigiusza Sobańskiego.

Publikowane w „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych” liczne prace kanonistów wskazują na szerokie zainteresowanie czasopismem wymienionego środowiska naukowego. Prawie 100 artykułów, 15 recenzji i 2 sprawozdania sprawiają, że prawo kanoniczne jest nie tylko obecne, ale łatwo zauważalne na jego kartach.

Bibliografia

- I Synod Diecezji Katowickiej, http://www.encyklo.pl/index.php?title=I_Synod_Diecezji_Katowickiej [dostęp: 14.10.2017].
- Bista S., *Synod pastoralny niebezpieczeństwo dewiacji czy przejaw dojrzałszej samoświadomości Kościoła? Refleksje na marginesie I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 6 (1973), s. 171-183.
- Bista S., *Z prac nad rewizją Kodeksu Prawa Kanonicznego*, SSHT 3 (1970), s. 288.
- Drozd A., Sobański R., *Źródła poznania katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 7 (1974), s. 25-28.
- Pastwa A., *Autorskie projekty reformy kan. 1086 § 2 (CIC 1917): zmiana paradygmatu: odwrót od formuł kontraktualistycznych ku ujęciom personalistycznym*, SSHT 42,2 (2009), s. 182-194.
- Pastwa A., „*Consortium totius vitae*” (kan. 1055 § 1). *Terminologiczna recepcja nauki Soboru Watykańskiego II o małżeństwie*, SSHT 38,2 (2005), s. 354-366.
- Pastwa A., *Indissolubilitas... quae ratione sacramenti peculiarem obtinet firmitatem (kan. 1056): uwagi o relacji nierozzerwalność-sakrament małżeństwa*, SSHT 44,2 (2011), s. 590.
- Pastwa A., *Officium „Proponendi et exponendi omnia” (kan. 1432) in favorem veritatis: znaczenie animadveriones obrońcy węzła w procesie o nieważność małżeństwa*, SSHT 40,2 (2007), s. 328-338.
- Pastwa A., *Personalistyczna struktura małżeństwa kanonicznego w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, SSHT 34 (2001), s. 184-193.
- Pastwa A., *Podstępne wprowadzenie w błąd jako wada zgody małżeńskiej w kodeksie Jana Pawła II*, SSHT 23-24 (1990-1991), s. 87-98.
- Pastwa A., *Prawo do obrony i swobodnego dostępu do adwokata: Systemowe gwarancje realizacji praw podmiotowych stron w procesie De nullitate matrimonii*, SSHT 41,1 (2008), s. 46-62.
- Pietrzyk T., *Katechumenat przedmałżeński w świetle uchwał I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 15 (1982), s. 23-30.
- Podleski C., *Model prezbitera diecezjalnego według I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 14 (1981), s. 43-59.
- Rak R., *Śpiew i muzyka w uchwałach Synodu katowickiego*, SSHT 14 (1981), s. 79-88.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (die XXI mensis Novembris anno MCMLXIV), „Acta Apostolicae Sedis” 57 (1965), s. 5-75; tekst łacińsko-polski: Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Paris 1967, s. 77-175.

- Sobański R., *Cechy charakterystyczne katowickiego prawa diecezjalnego*, SSHT 8 (1975), s. 167-180.
- Sobański R., *Czy prawo kościelne jest dziwne?*, SSHT 35,2 (2002), s. 426-431.
- Sobański R., *Diecezja a wymagania nowego Kodeksu. Uwagi o prawodawstwie (archi) diecezji katowickiej 1983-1993*, SSHT 27-28 (1994-1995), s. 25-46.
- Sobański R., *Kanoniczny obowiązek starania się o prowadzenie życia świętego*, SSHT 36,1 (2003), s. 88-100.
- Sobański R., *Miejsce i rola Kościoła lokalnego w Kościele powszechnym*, SSHT 5 (1972), s. 255-261.
- Sobański R., *„Nie wstydzę się nazywać ich braćmi swymi” (Hbr 2,11). Chrześcijanina obraz człowieka*, SSHT 37,1 (2004), s. 168-173.
- Sobański R., *O nową koncepcję kościelnego prawa publicznego wewnętrznego*, SSHT 4 (1971), s. 143-159.
- Sobański R., *O procesach prawotwórczych w Kościele*, SSHT 19-20 (1986-1987), s. 93-102.
- Sobański R., *Prawo moralne a procesy prawotwórcze demokratycznego państwa prawnego*, SSHT 29 (1996), s. 256-266.
- Sobański R., *Prawo partykularne diecezji katowickiej: 1922-1971*, SSHT 7 (1974), s. 29-142.
- Sobański R., *Przedmiot normy kanonicznej*, SSHT 21 (1988), s. 19-30.
- Sobański R., *Recepcja normy kanonicznej*, SSHT 23-24 (1990-1991), s. 77-85.
- Sobański R., *Refleksje o kościelnym prawie fundamentalnym*, SSHT 5 (1972), s. 43-57.
- Sobański R., *Wolność a prawo*, SSHT 29 (1996), s. 129-141.
- Sobański R., *Zbawcza funkcja prawa kościelnego*, SSHT 6 (1973), s. 157-169.
- Szafranski A.L., *Uchwały I Synodu Katowickiego w świetle teologii pastoralnej*, SSHT 14 (1981), s. 13-26.
- Wójcik W., *Zagadnienia prawnokanoniczne w tekstach I Synodu Diecezji Katowickiej*, SSHT 14 (1981), s. 27-42.